

УДК 128:636

Бондаренко О.В.¹ Астіон С.П.²

¹ д-р філос. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Е-513м НУ «Запорізька політехніка»

СУЧАСНИЙ ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА КЛОНУВАННЯ

Клонуванням називають різноманітні як за технологією, так і за метою операції, спільним в яких є розмноження живих клітин. «Клонування» постає дуже популярним у контексті проблематики сучасної культури. Скажімо, «клонування людини» – коли в наш час говорять про клонування людини, то йдеться лише про зачаття технологічним способом людського тіла, й аж ніяк не про людину в усій її цілісності. Звідси, до речі, виникає принципова різниця в «онтологічній» масштабності технологічного процесу при зачатті способом клонування тварини і тих самих технологій, застосованих щодо людини.

Як відомо, тварина народжується вже зі своєю завершеною суттю, яка визначається біологічно. Натомість людина не має своєї вродженої «людської» мови, стратегії поведінки, знань й т.ін. Сюжет Р.Кіплінга про Мауглі, вовка та людину, є лише казкою. Людина, на відміну від тварин, народжується у два етапи: спочатку біологічно, потім як культурна істота (духовно, інтелектуально, соціально), народження тіла остаточною для людини. Твердження на кшталт «межа між клонуванням людини і тварини ніким не проводиться!» є безпідставними.

Звідси безпідставними є припущення, що клонування дасть «істот, подібних до людини, але відмінних від людини, як відмінна копія від оригіналу», або що це, мовляв, будуть тиражовані копії. Навіть близнюки при всіх подібних рисах є різними особистостями. Людина, тіло якої було започатковано клонуванням, не має жодного шансу стати чістись копією.

Цікаво, що питання щодо самої можливості подібності різних людських особистостей порушувалося в історії людської думки і раніше, задовго до появи технологій клонування. Г.В.Лейбніц: «Можливо, що в якій-небудь іншій частині всесвіту або в інший час є подібна до нашої земна куля, і один з її мешканців не відрізняється помітним чином від відповідного йому мешканця Землі. Дві це особистості або та ж сама особистість?..»

Нерідко висловлюються побоювання, що люди, зачаті шляхом клонування, можуть виявитися відмінними від «справжніх» людей, позбавленими «людськості». Чи не є зачатий технологічно індивід *homo sapiens* «нелюдом» або «роботом»? Чи будуть клоновані люди здатні мати «людську» мораль, емоції, світовідчуття і т.ін.? Й навіть таке питання: чи можуть якісь (і які саме) чинники змінити середньостатистичну ймовірність злочинної, жорстокої, аморальної і т.ін. поведінки «клонів» порівняно з відповідною статистикою «природного» людства?

Слід згадати і про досить поширені тривожні припущення щодо потенційних ризиків і небезпек, пов'язаних з використанням технологій клонування. Про неминучість пов'язаних з цими технологіями зловживань і злочинів. Але – майже всі надбання людської культури є аксіологічно амбівалентними: у транспортних катастрофах ХХ ст. постраждало понад 30 млн. людей, велика кількість людей гине від ураження електричним струмом, зловісна історія використання атомної енергії тощо. Будь-які технології – від суто механічних знарядь на кшталт молотка або лопати до комп'ютера – можуть стати інструментами злочину. Тож аргументи проти технології клонування, які наголошують на ризиках, навряд чи є об'єктивними. Адже якщо пристати на таку логіку, то слід заборонити і не використовувати фактично всі надбання людської цивілізації, бо всі вони приховують ті чи інші ризики. Але й відмовившись від усіх технологій, людина все одно б не змогла уникнути ризиків: наприклад, могла б замерзнути без одягу і житла (адже це все технології) або ризикувала будь чим іншим. Отже, варто зосередити увагу на більш реальних речах, що стосуються функціонування технологій клонування. Слід створювати правову базу, регулювати суспільно значимі аспекти, пов'язані з цими технологіями, розробляти нормативно-правове законодавство, яке б дало можливість звести до мінімуму зловживання та злочини у цій сфері.

Еволюція людської цивілізації сьогодні постає не тільки як пристосування до обставин і боротьба за виживання, а скоріше як творчий вихід за власні межі, в результаті виникає недетерміністична картина світу, в якій з кожним новим рівнем еволюції збільшується можливість вибору варіантів розвитку. Людина не може і не має права не змінюватись, своє ество та форми життєдіяльності. Вона, як така що постійно

самоорганізуються, фактично приречена на «творчий вихід за власні межі». І очевидно, що ці еволюційні інтенції людства можуть проходити (власне вже починають проходження), крім іншого, і через аспекти самовідтворення людини технологіями клонування.

Слід також зазначити, що домінування поки що відчутно негативного ставлення більшості сучасного суспільства до можливої появи у ньому «клонів» – це черговий у культурно-історичному плані вияв ворожості людини до «іншого», «чужинця», «не такого, як я».

Проте людина приречена на трансформації – хіба може бути інакше?